

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

22. søndag i treenighetstiden – 20. oktober 2013

Prekentekst: Luk 10,25-37

Lesetekst I: 3 Mos 19,1-2; 16-18; 33-34

Lesetekst II: Jak 2,1-9

Jesus er vår barmhjertige samaritan

De viktige spørsmål

Illustrasjonsfortellingen om den barmhjertige samaritan er vanligvis forstått som en eksemplifisering av og motivasjon for kristen diakoni. To spørsmål i fortellingen er i den sammenheng viktige, henholdsvis fra den lovkyndige og Jesus: Hvem er min neste? Hvem viser seg som neste?

Det er imidlertid verd å merke seg at tekstens hovedspørsmål verken handler om diakoni, den barmhjertige samaritan eller vår neste. Utgangspunktet er den lovkyndige jødens eksistensielle spørsmål: Hva skal jeg gjøre for å få del i (arve) det evige liv som Gud har gitt løfte om?

Vi kan undres over hvorfor Jesus i den sammenhengen bruker presten, levitten og samaritanen som modeller for sin undervisning og sitt svar. For predikanter er nettopp det tekstens utfordring: Å formidle sammenhengen mellom det gode liv og den gode gjerning, Guds gave og menneskets oppgave.

Hvem er min neste?

Neste (gr.: plæsion) betyr den som er nær. De lovkyndige hadde ut fra de jødiske renhetsforskriftene satt grenser for hva og hvem de kunne omgås. Samaritanene ble regnet blant de urene som jøder ikke skulle ha kontakt med (Joh 4,9). Derfor ville heller ikke samaritanene ta imot jøder (Luk 9,52f). Samaritan ble nærmest benyttet som skjellsord (Joh 8,48). Det var også sterke reservasjoner på omgang med andre folkeslag (jamfør Apg 10). I Toraen ser vi imidlertid at nestebegrepet også omfatter de fremmede eller ikke-jødene. Tekstene for dagen står derfor i nær sammenheng med hverandre: Innflytterne i landet skal behandles som en neste (landsmann), og du skal elske ham som deg selv. (3 Mos 19,33f). Jesu eksempelfortelling stiller derfor spørsmål ved om det er overensstemmelse mellom Guds Tora og den rabbinske tolkning og lovanvendelse.

For prester og levitter, altså de som hadde sin tjeneste knyttet til tempelet (1 Krøn 6,48), fantes særskilte renhetsforskrifter. Like etter dagens Toralesning og ordene om nestekjærlighet, følger loven om prestenes renhet: En prest skal for eksempel ikke gjøre seg uren ved å røre et lik. (3 Mos 21,1). Presten og levitten som var på vei til gudstjeneste i Jerusalem for folkets skyld, kunne derfor ikke gjøre seg uren ved å berøre en døende. Det er derfor ikke unnfalighet eller ulydighet som gjør at de går forbi, men snarere deres pliktoppfyllelse og lovydighet: "Dere skal være hellige, slik jeg er hellig" (3 Mos 19,2).

Derfor er Jesu fortelling langt mer enn en historie om "den gode hjelper". Det handler om ny lovtolkning. Om hva som er rent og urent. Om hva som er sann og ekte gudstjeneste.

Feil spørsmål

En av våre politikere var ikke helt fornøyd med journalistens kritiske spørsmål. For at han skulle kunne gi det svar han ønsket, sa han derfor: Spørsmålet er feil stilt.

Kan vi si det samme om den lovkyndige og Jesu svar?

Spørsmålet lyder: Hva skal jeg gjøre? Jesus fremstår som en god pedagog, og returnerer spørsmålet: Hva står skrevet? Hva leser du? Selverkjennelsen er nemlig første skritt på troens vei. Den erkjennelse som siden kan føre til bekjennelse, både syndsbejennelse og trosbejennelse.

Den lovkyndige henviser til ”det dobbelte kjærlighetsbudet”, sammenfatningen av hele Guds vilje. En annen lovkyndig kom med samme spørsmål til Jesus – og ga samme svar. Når Jesus konkretiserte kjærlighetsbudet, fortelles det imidlertid at den unge og kunnskapsrike teologen ble dypt bedrøvet og forsvant (Luk 18,18 ff). Hans rikdom og egoisme avslørte ham. Det er ikke tilstrekkelig med god vilje eller stor kunnskap. Budet er for krevende for oss alle til at det fullt ut kan oppfylles. Det er nok å prøve seg på de konkretiseringer som hellighetsreglene i Toraen denne dagen gir oss: Ikke baktale, ikke bære hat, ikke ta hevn, ikke bære nag, elske innflytterne.

Den barmhjertige

Dermed ledes vi inn til det fundamentale spørsmål: Det handler ikke om hva jeg skal gjøre, men hva Kristus har gjort. Paulus uttrykker dette presist: ”Loven spør ikke etter tro, men sier: Den som lever etter budene, skal ha liv ved dem. Men Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse da han kom under forbannelse for vår skyld” (Gal 3,12f).

Den eneste rettferdige er Den hellige selv i sin egen sønn. Han var villig til å bli uren og forbannet, utstøtt og adskilt, ved å berøre oss døende. Større kjærlighetsgjerning finnes ikke. Det handler ikke bare om leging av sår eller kroppens helbredelse, men et helt nytt liv.

Den barmhjertige samaritan fremstår derfor ikke som en motsetning til det jødiske, men snarere som et eksempel på Guds eget vesen og kjærlighet. Herren selv er den som i barmhjertighet aktivt ”leter opp de bortkomne, fører de fordrevne tilbake, forbinder de skadde og styrker de syke” (Esek 34,16). Hos profeten benyttes hyrde-allegorien, noe som i NT får en messiansk oppfyllelse: ”Da han så folkemengdene, fikk han inderlig medfølelse med dem, for de var forkomne og hjelpeløse, som sauer uten gjeter” (Matt 9,36).

Et hellig liv

Det er Guds kjærlighet i Jesus Messias som er grunnlaget og motivasjon for vår tjeneste og vår nestekjærlighet. Legg merke til at Jakob begrunner kjærlighetsbudets krav til likebehandling både ut fra Toraen (Jak2,9) og kristologisk (Jak 2,1).

Vår barmhjertighet er ikke primært en menneskelig ytelse eller prestasjon, men Åndens virkning og frukt der det nye liv vokser frem i en ny hellighet og innvielse (jamfør Gal 2,20). Slik blir det sammenheng mellom den lovkyndiges eksistensielle og praktiske spørsmål, Guds gave og menneskets oppgave.

I korsets mysterium og oppstandelsens kraft rives murene og fjernes grensene. Der gjøres også jøder og ikke-jøder til ett. Vi som er fremmede og utestengte, blir medborgere sammen med gudsfolket Israel (Efes 2,11 ff). Det liv, den Ånd og den barmhjertighet som Israel er gitt pant på, er også blitt oss til del.

Rolf Gunnar Heitmann

Generalsekretær i Den Norske Israelsmisjon

rolf@israelsmisjonen.no